

Právne dejiny Slovenska – propedeutika

Vznik československého štátu a ústavný vývoj Československa do roku
1945

Historické dôvody zániku Rakúsko-Uhorska a vzniku Československa

- 1914 – 1918 – 1. svetová vojna
 - vznik „odboja“ – Masaryk, Beneš, Štefánik
 - cieľ: obnova českého štátu s pripojením severného Uhorska (neskôr sa používa pojem Československo)
- kľúčové zmeny v priebehu vojny v prospech vzniku Československa:
 - revolúcie v Rusku (február a november 1917)
 - tzv. Sixtova aféra (apríl 1918)

Projekty k vytvoreniu Československa

- Independent Bohemia (máj 1915)
 - Masarykovo memorandum formulované prostredníctvom Setona-Watsona britskej vláde
 - obnova českého štátu s pripojením Slovenska
 - konštitučná monarchia
- Clevelandská dohoda (22. október 1915)
 - uzatvorili: krajanské združenia Čechov a Slovákov v USA
 - súhlas so spojením „českých zemí a Slovenska“
 - federácia „s úplnou národnou autonómiou Slovenska“
 - snem, štátna správa pre Slovensko
 - všeobecné volebné právo

Projekty k vytvoreniu Československa

- Pittsburská dohoda (máj 1918)
 - spojenie českých krajín a Slovenska
 - Slovensko malo mať „vlastnú administratívu, snem a súdy“
 - vynechávajú sa termíny autonómia, federácia

Washingtonská deklarácia

- 17. október 1918
- vyhlásenie nezávislosti „československého národa dočasnou vládou“
- projekt:
 - demokratický charakter Československa
 - ochrana základných práv a slobôd, menšín
 - odluka cirkvi od štátu

Organizácia zahraničného odboja

- február 1916 – v Paríži vznikla Československá národná rada
 - predsedom Masaryk
 - podpredsedami Štefánik a Dürich
 - tajomníkom Beneš
- ČSNR sa transformovala na vládu, veľmoci ju v r. 1918 uznali
 - Masaryk – prezident
 - Beneš – minister zahraničných vecí
 - Štefánik – minister vojenstva
- Československo bolo uznané z hľadiska medzinárodného práva

Domáci odboj

- českí politici sa od r. 1917 zamýšľali nad spojením českých krajín a Slovenska v rámci monarchie (napr. tzv. Trojkráľová deklarácia)
- 13. 7. 1918 – vznik Národného výboru
- 1. 5. 1918 – manifestácia v Liptovskom Mikuláši
- 19. 10. 1918 – prejav F. Jurigu v uhorskom sneme

1. československý zákon

- 28. 10. 1918 Národný výbor vydal zákon (neskôr zákon č. 11/1918 Sb. z. a n.)
- obsah:
 - preambula („samostatný stát československý vstoupil v život“)
 - 1. článok: o štátnej forme rozhodne Národné zhromaždenie spolu s ČSNR v Paríži
 - 2. a 3. článok – recipovanie dovtedajších zákonov a nariadení a taktiež úradov

Martinská deklarácia

- 30. október 1918
- vznik Slovenskej národnej rady
- vyjadrenie vôle rozchodu s Uhorskom
- samourčovacie právo pre „slovenskú vetvu československého národa“

Začlenenie Slovenska do čs. štátu

- 4. – 14. novembra vytvorenie slovenskej vlády (sídlila v Skalici)
- 10. decembra 1918 – 64/1918 o mimoriadnych prechodných opatreniach
 - vznik ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska
 - minister menoval županov, riadil miestnu správu
 - ministerstvo malo silné právomoci do r. 1920, zaniklo v r. 1927

Hranice Československa

- 13. novembra 1918 – belehradské prímerie – ukončilo boje s Maďarskom
- 24. decembra – určenie demarkačnej línie podľa riek Dunaj, Ipel' a Uh
- Parížska mierová konferencia
 - Versaillská zmluva – hranice s Nemeckom
 - historické hranice + Hlučínsko
 - Saint-Germainská zmluva – s Rakúskom
 - historické hranice + Vitorazsko a Valticko
 - Trianonská zmluva – s Maďarskom
 - hranice približne podľa demarkačnej línie
 - Sèvreská zmluva – hranice s Poľskom a Rumunskom

Podkarpatská Rus

- stala sa súčasťou Československa na základe malej Saint-Germainskej zmluvy
- november 1919 – vydaný Generálny štatút
 - preklad S.-G. zmluvy
 - na čele Rusi bol veliaci generál + civilný administrátor
- 1920 – v ústave ČSR sa riešila otázka autonómie, v praxi sa nerealizovala

Ústavný vývoj 1918 – 1945

- etapy:
 - 1. ústavné provizórium (28. 10. 1918 – 13. 11. 1918)
 - 2. ústavné provizórium (13. 11. 1918 – 6. 3. 1920)
 - obdobie platnosti Ústavnej listiny z roku 1920
 - 1920 – 1938 („1. ČSR“)
 - „doba neslobody“
 - 1938 – 1939 („2. ČSR“)
 - 14. marec 1939 („slovenský štát“)
 - Dočasné štátne zriadenie Československa

1. ústavné provizórium (28. 10. 1918 – 13. 11. 1918)

- na základe zákona č. 11/1918 Sb. z. a n.
 - Národný výbor sa stal vykonávateľom zákonodarnej i výkonnej moci
- zriaďované
 - najvyššie správne orgány pre jednotlivé rezorty (neskôr ministerstvá)
 - Najvyšší správny súd, Najvyšší súd

2. ústavné provizórium (13. 11. 1918 – 6. 3. 1920)

- zákon č. 37/1918 Sb. z. a n.: Dočasná ústava
 - autorom A. Meissner
 - štyri oddiely, 21 paragrafov
 - úprava: prezident, vláda, Národné zhromaždenie (jednokomorové)
 - Národné zhromaždenie má prijať ústavu

1920 – 1938 („1. ČSR“)

- 29. februára 1920 – prijatá Ústavná listina ČSR
 - účinná: od 6. marca
 - republikánska ústava (vzory: USA, Francúzsko, Rakúsko)
- ČSR:
 - unitárny štát s autonómiou Podkarpatskej Rusi
 - demokratický štát
 - rešpektujú sa „občianske práva a slobody“:
 - osobné práva
 - politické práva
 - tiež práva menšín
 - deľba moci:
 - zákonodarná moc – dvojkomorové Národné zhromaždenie:
 - Poslanecká snemovňa
 - Senát
 - výkonná moc – prezident a vláda
 - súdna moc – nezávislá

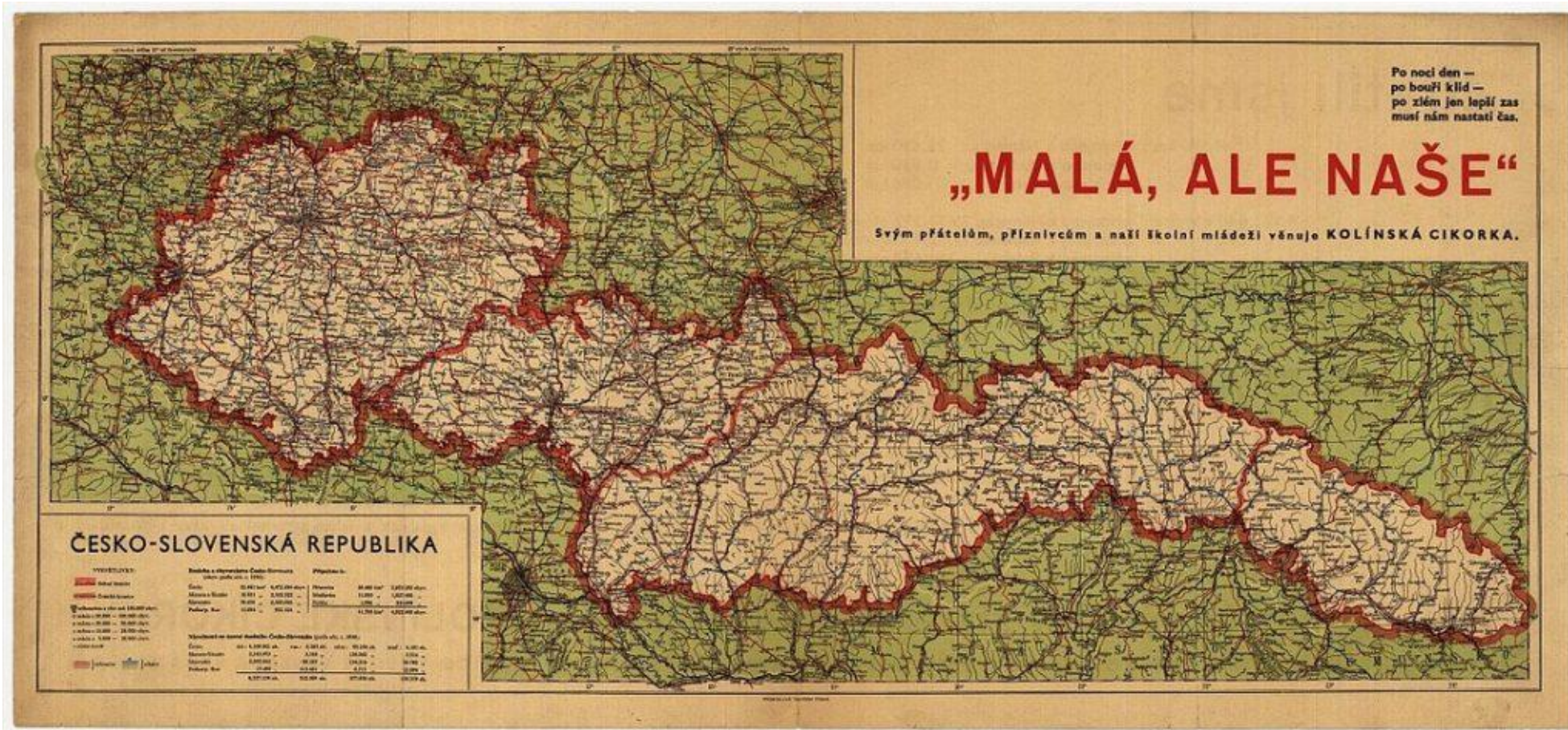
1938 – 1939 („2. ČSR“)

- zmeny v ústavnom práve, politickom systéme i postavení Československa
- 30. september 1938 – Mníchovská dohoda
 - zmluva medzi Nemeckom, V. Britániou, Talianskom a Francúzskom
 - obsah: Československo musí odstúpiť pohraničie Nemecku
- dôsledky:
 - strata území (tzv. Sudety + odstúpenie území Poľsku)
 - Viedenská arbitráž => odstúpenie juhu Slovenska a Podkarpatskej Rusi Maďarsku
 - zmena politickej orientácie ČSR
 - zmena čs. ústavy
 - ústavné zakotvenie postavenia Slovenska
 - zmena režimu (nedemokratický režim)

Predmníchovská ČSR

Pomníchovská ČSR

1938 – 1939 „2. ČSR“

- vytvorenie „autonómie“ Slovenska
 - 1. fáza po Žilinskej dohode (6. október 1938)
 - vymenovanie československých ministrov pre územie Slovenska (Jozef Tiso a spol.)
 - 2. fáza po schválení ústavného zákona o autonómii Slovenskej krajiny
 - vytvorenie Snemu Slovenskej krajiny a Vlády Slovenskej krajiny
- zmocňovacie zákonodarstvo (vyraďenie parlamentu z rozhodovania)
- nový režim:
 - zlikvidovanie politickej súťaže na Slovensku:
 - zákaz ľavicových a židovských strán
 - pravicové strany sa „dobrovoľne“ zlúčili s Hlinkovou slovenskou ľudovou stranou
 - 1. protižidovské opatrenia

1939 – 1945 „Slovenský štát“

- vyhlásený zákonom č. 1/1939 Sl. z. zo 14. marca 1939
- ústavné etapy:
 - ústavné provizórium (14. marec – 21. júl 1939)
 - Ústava Slovenskej republiky od 21. júla

1939 – 1945 „Slovenský štát“

- ústavné provizórium:
 - vláda
 - snem
- ústava:
 - výkonná moc: prezident a vláda
 - zákonodarná moc: snem
 - súdna moc
 - neexistuje suverenita ľudu, neúplná deľba moci, prevaha povinnosti nad právami, štátostrana so zakotveným postavením v ústave

Dočasné štátne zriadenie ČSR

- „Londýnska exilová vláda“
- orgány:
 - prezident
 - vláda
 - štátna rada